

**Folclorul și tradițiile de familie și contribuția lor
la formarea orientărilor axiologice la copii**

Aurelia Buzenco,
doctorandă, UPS „Ion Creangă”

Abstract

Traditions have emerged and gradually crystallized from the life experience of people, being formed and transmitted along history. They are a collective memory that retains, imprints, stores and reproduces a secular social experience. Undoubtedly, within the transmission of traditional experience, imitation is essential. The child and the young man see habits and rituals, take part in them, hear songs and anecdotes, and memorise them, because they are repeated and because the adults do like that. But the young and the child are also explained what they are and how to deal with them. As for the argumentation (why should?), it consists of, par excellence, tradition itself: this is it because this is what we have learned from the elderly.

Keywords: *folklore, traditions, family, forming of axiological orientation, people, education, child.*

În *Cuvânt înainte* la lucrarea *Pedagogie și folclor*, Stanciu Stoian și Petre Alexandru afirmă: „Noi suntem convinși că ideile de bază ale unei gândiri pedagogice perene, la început primitivă, intuitivă, acum rațională, științifică, își găsesc, în esență, rădăcinile în ceea ce am putea numi pedagogie folclorică. Nu explicit, nu discursiv și logic încheșat, ci implicit, la nivelul sugestiei și înțelepciunii populare” [7, p. 7]. Două sunt, după părerea acestor autori, aspectele

educaționale asupra cărora trebuie să ne aplecăm atunci când cercetăm folclorul din punct de vedere pedagogic: aspectul epistemic, referitor la concepția educațională folclorică, și aspectul axiologic, referitor la valențele educative ale folclorului.

Înțelepciunea populară, întruchipată în special în proverbe și zicători, se adresează minții; creațiile epice și lirice se adresează sufletului, simțirii. Și unele, și celelalte conțin numeroase idei, care pot fi folosite conștient și sistematic în procesul instructiv-educativ desfășurat în instituțiile școlare.

Tradițiile, transmise din generație în generație (povețe, sfaturi, folclor literar în general) și prin practica tradițională (obiceiuri și datini), sunt nu numai o dovadă a preocupării poporului nostru pentru perpetuarea ființei naționale, ci și un nesecat izvor de inspirație pentru pedagogia cultă.

În tradiție se preia ceea ce corespunde unei anumite stări afective a generației noi și, în același timp, ceea ce se impune prin calitatea sa și ceea ce are prestigiu; prestigiul însuși fiind dat de respectul pentru înaintași. Tradiția explică legătura în timp și continuitatea relațiilor sociale prin rolul său formativ: ea oferă modele de activitate, scutindu-l pe om de căutări pentru rezolvarea fiecărei probleme în parte; în același timp, ea duce la o solidaritate socială și națională în timp și spațiu.

Folclorul este o ramură specializată a tradiției. Într-o concepție limitativă, folclorul cuprinde totalitatea producțiilor populare artistice – literare, muzicale, coregrafice și plastice. Marile creații folclorice ale poporului nostru sunt legate de momentele de răscruce din istoria națională, când imaginația populară a creat modele de eroi și fapte în care oamenii credeau și pe care doreau să le imite. Proverbele și zicătorile sunt chintesența învățămintelor trase din experiența de viață cotidiană, din reușitele și eșecurile suferite de omul de rând, în confruntarea cu realitatea. Formele concrete ale creațiilor folclorice – muzică, poezie, dans, costum etc. – exprimă complexitatea spiritualității populare românești, în ele împletindu-se fantezia cu rațiunea, esteticul cu pragmaticul, în oglindirea și interpretarea lumii.

Pătrunderea copilului în cultură se produce în familie, începând din primii ani de viață, la nivel popular, și se continuă pe tot parcursul vieții în comunitățile sociale din care face parte și, într-un mod sistematic, în instituțiile școlare. *Educația* însăși este o tradiție, o învățătură în sens larg. Faptul că ea devine, la un moment dat, o activitate socială specializată și instituționalizată,

iar tradiția nu, faptul că educația prin școală este organizată și sistematică, iar tradiția acționează spontan nu-i micșorează acesteia din urmă rolul formativ asupra personalității copilului.

Înțelepciunea pedagogică populară stă la baza multor sisteme de educație. În ceea ce ne privește pe noi, românii, „cel mai mult pot ajuta folclorul și folcloristica, iar în cadrul folclorului, latura paremiologică, proverbele și zicătorile și, alături de ele, făcând oarecum parte din familie, ghicitorile și jocurile pentru copii” [7, p. 30].

Basmul și povestea s-au născut, probabil, ca o evadare umană din cotidianul nu totdeauna așa cum românul și l-a dorit și ca proiecție a celor mai înalte aspirații ale sale spre bine, frumos, cinste și omenie. Realitatea din care s-au născut și pe care o regăsim în aceste creații este înfrumusețată, dar și plină de neprevăzut, de confruntări între bine și rău, așa cum viața însăși este. Minunea din basm exprimă nu numai năzuința, ci și încrederea poporului că lumea poate deveni mai bună și că oricând poate interveni ceva favorabil omului, dacă el știe a se folosi de împrejurări.

Preșcolarul exprimă, în funcție de experiența proprie și a prietenilor săi și cu referire la situații concrete, ce e bine și ce e rău. Lumea basmului îi îmbogățește orizontul binelui și răului prin comportamentele dezirabile sau indezirabile ale eroilor. *Copilul* se simte îndemnat să făptuiască binele, pentru că el însuși face parte din această lume fantastică, se identifică cu eroul și-și dorește răsplata binemeritată pentru faptele sale. Asemenea eroului din basm, copilul întâmpină în viață greutăți, trăiește evenimente care-i pun la încercare puterile și priceperea, deseori eșuează și trebuie s-o ia de la capăt. Învață din greutăți și nereușite. *Se lovește de pragul de sus și-l vede pe cel de jos! Își asumă greșeala: Capul face, capul trage!* Mai mult decât orice discuție moralizatoare, mai mult decât orice sfat sau dojana, „retrăirea” evenimentelor alături de erou și exemplul *viu* al acestuia îl învață pe copil purtarea bună [1, p. 51].

Proverbele sunt formulări concise, plastice, relativ stereotipe, care exprimă concentrat adevăruri cu valoare generală, rezultând din îmbinarea unei largi și bogate experiențe practice, cu observații pertinente asupra fenomenelor și lucrurilor lumii înconjurătoare. Într-un limbaj metaforic, de mare forță sugestivă, ele exprimă concepția și atitudinile specifice ale poporului nostru și conduc la o concluzie privind o normă morală cu mare grad de generalitate. Însoțite de explicații, proverbele sunt accesibile copilului, sunt ușor reținute și reproduse, pătrunderea sensului lor producându-se treptat. Zicătorile sunt expresii populare menite a caracteriza succint și plastic împrejurări ale vieții. Ele reliefează o idee, un sfat, previn răul, susțin o afirmație.

Limbajul lor este obișnuit, cotidian, cu o structură metaforică mai accentuată decât cel a proverbelor. Zicătorile au valoarea unor reguli de conduită și un pronunțat caracter didactic.

Fără îndoială că, în lucrul cu preșcolarii, această diferențiere nu are nici o importanță. Semnificativ este să se folosească valențele educative cuprinse în aceste nestemate ale cugetului românesc, pentru sensibilizarea copiilor și introducerea lor, într-o formă accesibilă, în lumea valorilor.

Hărnicia și lenea {Munca e brătară de aur; Ce poți face azi, nu lăsa pe mâine; Lenea e cucoană mare care n-are de mâncare; Leneșul la toate zice că nu poate), *cinstea și necinstea/hoția* (Cinste dai, cinste ai; Cine fură azi un ou mâine va fura un bou; Ocaua mică), *chibzuință* (Paza bună trece primejdia rea; Întâi te gândește și apoi pornește; Lăcomia pierde omenia); *răbdarea* (Cu răbdare și silință, totul este cu puțință; Graba strică treaba; Lasă-mă să te las), *prietenia* (Prietenul la nevoie se cunoaște), *adevăr* (Cine a mințit o dată și-a mâncat credința toată; Nu umbla cu mâța-n sac, că i se văd ghearele), *frumosul* (*din basme*: picat din soare, rupt din soare, ca ziua de frumoasă, frumoasă de-ți ia ochii, frumoasă ca o floare), *învățătura*, *înțelepciunea* (Cine cum învață, așa trăiește; Cine știe carte are patru ochi; Omul prost face ce vede și ce aude crede), *binele* (Omul bun e ca pâinea caldă; Nu e de ajuns să știi binele, ca să-l și faci) ș.a.m.d., virtuți și vicii, merite și defecte sunt reflectate de înțelepciunea populară. Desigur, prezentarea proverbelor și zicătorilor în fața copiilor presupune și explicarea și ilustrarea lor cu exemple concrete din realitatea accesibilă lor [6, p. 64].

Ghicitoarea este o specie literară de mici dimensiuni, aforistică și enigmatică. Este un joc colectiv lingvistic, apelează la metafore și alegorii și este destinată să verifice inteligența, abilitățile și orizontul cultural al omului. Cuprinde o definiție concisă a obiectului (ființă, lucru, fenomen), prin perifrază, alegorie, personificare sau metonimie, și răspunsul, prin care se confirmă exactitatea judecății emise. Jocul cu ghicitori este antrenant, copiii fac efort rațional de a înțelege, fac conexiuni inteligente, pentru a surprinde esența relației. Din punct de vedere psihosocial, jocul contribuie la intensificarea relațiilor interpersonale, dezvoltă spiritul de întrecere și dorința de afirmare a personalității.

Repertoriul ghicitorilor este foarte vast. Pentru copiii mici, se aleg ghicitori care pot fi dezlegate cel puțin de o parte dintre ei, pentru satisfacția directă a acestora și stimularea celorlalți. Câștigul cognitiv și în dezvoltarea subtilității gândirii tuturor este real. Exemple de ghicitori adecvate preșcolarului mare: *Cine are urechi și nu aude?* (Acul); *Cine are șase*

picioare, dar numai cu patru umblă? (Calul și călărețul); *Ce trece prin apă și nu se udă?* (Umbra); *Cine vine de la munte cu steluțe albe-n frunte?* (Norii de zăpadă); *Curelușă verde/Prin iarbă se pierde* (Șarpele); *Este-un om ciudat/ vara-n cojoace-mbrăcat/și iarna gol despuiat* (Copacul); *Intru pe o ușă și ies prin două; când am ieșit pe cele două, sunt înăuntru* (Pantalonii); *Am un poloboc, peste poloboc un prosop, peste prosop mazărele, printre mazărele două tălgerile ce seamănă-ntre ele* (Pământul, cerul cu stelele, soarele și luna) etc. [1, p. 59].

Copiii sunt nu numai consumatori, ci și producători de folclor. În cultura populară, folclorul copiilor ocupă un loc aparte. Este foarte accesibil, se învață prin imitație și, pe anumite motive de bază, ingeniozitatea copiilor creează o multitudine de variante. Cele mai răspândite producții artistice ale copiilor sunt cântecele-formulă și recitativele numărători. În cântecele-formulă sunt invocați aștri, animale, plante sau personaje imaginare, pentru a le atrage fie bună-voința pentru autor, fie pedeapsa pentru dușmani.

Numărătoarea se prezintă sub forma unui recitativ organizat ritmic. Este folosită ca modalitate principală de distribuire a rolurilor într-un joc. De regulă, prin numărătoare se elimină pe rând, unul câte unul, participanții la joc, ultimul rămas îndeplinind fie rolul de conducător de joc, fie rolul cel mai nedorit.

Numărătoarea se folosește și pentru a ține evidența duratei unui drept la joc. De exemplu, la „huțuț” (leagăn), un copil are dreptul la un număr stabilit de mișcări, după formula: *lanț, lanț, codo-balț, do-hot, clo-pot*, care se repetă sau nu, conform convenției între participanți. Pentru a-și încerca puterea de stăpânire, copiii recurg la incantații, care amenință cu ceva neplăcut pe cel care nu se poate abține (*de la vorbă, răs*) [3, p. 88].

O largă răspândire, expresivitate și mare densitate tematică are celebra incantație *Melc, melc, codobelc*. Se presupune că forma ciudată, mișcările lente care se lasă observate de copil, purtarea casei în spinare (*Am o arătare/Cu casa-n spinare, ghici, ce-i?*) ar explica preferința copilului pentru această vietate. Mare deliciu le fac copiilor frământările de limbă. Încurcăturile provoacă hazul asistenților, copilul se străduiește să nu greșească, este preocupat de pronunția corectă, conform tiparului. Este un bun exercițiu de formare a capacității de pronunție, chiar dacă uneori recitativul este total lipsit de sens logic.

Unele încep cu deviații de la numere, de exemplu: *Uni, dani, trini, pani*, dar continuă total fără sens: *roti, coti, sava, mâli, găli, cioc*. Sau: *Uni, doni, trini, pani, cincea, linca, dudi*,

pudi, cioc. Altele sunt folosite numai și numai pentru ritmicitatea și, eventual, muzicalitatea pe care o au: *An, dan, dez, /Zizi, mani, frez, /Zini, mani, pamparez. /An, dan, dez*.

Pentru reglementarea desfășurării jocului, ingeniozitatea copiilor este deosebită. Regulile sunt exprimate prin coduri numai de ei înțelese, absolut obligatorii pentru participanți. Astfel, cine vrea să facă o pauză în timpul jocului, fie că a obosit, fie că se află în dificultate și speculează posibilitatea de a nu fi prins, de exemplu, fie că vrea să restabilească ordinea în joc, spune: *Piripipo!*, el iese din joc sau jocul se întrerupe, după caz. Tot pentru o pauză sau pentru a ieși cu totul din joc se folosește atenționarea: *Trag o linie de foc/Și nu mă mai joc!*, iar pentru a reintra în joc, copiii spun: *Trag o linie de ceară/ Și mă joc iară!*

În jocul *de-a prinsa, leapșa* sau *de-a gușu'*, *guș* este cel care trebuie să prindă, iar cel prins este *leapșă*. La începutul jocului, copiii sunt *în casă*, adică într-un spațiu delimitat printr-un cerc desenat cu cretă sau zgâriat cu un băț, în afară de *guș*. În *casă*, copiii nu pot fi prinși. *Gușul* spune: *Mătur casa de păduchi, /Cine nu-i afară-i guș!* El poate inversa comanda și să spună: *Mătur casa de păduchi, /Cine nu-i în casă-i guș!* În tot timpul jocului, copiii trebuie să fie foarte atenți la conținutul comenzii, pentru a se conforma ca să nu devină *guș* și să alerge repede, fie spre *casă*, fie spre *afară* din casă. Jocul se termină pur și simplu când copiii se plictisesc sau obolesc, fără recunoașterea vreunei performanțe [1, p. 61].

Copilul care intră în joc pe parcurs, pentru că a sosit mai târziu, este *pită nouă* și are statut de *guș, habă-oarhă* etc.

Unele reguli ale jocului sunt consacrate, altele se fixează *ad-hoc*, oricum, ele trebuind a fi strict respectate. Dacă copilul, să zicem, a *tras linie de foc* și totuși e prins, el amintește cu revoltă îndreptățită: *dar am tras linie de foc* și *gușul* trebuie să recunoască acest lucru. Nerespectarea regulii, fraudă folosită pentru a obține un avantaj sau victoria sunt sancționate prin *pedepse* sau, mai grav, prin neadmiterea ulterioară a vinovatului în joc.

„Folclorul copiilor, majoritatea formelor actanțiale, instrumentale și textuale ale ludicului infantil, împreună cu produsele orale și cu obiceiurile populare ale celor mari, arată ubicuitatea și polimorfismul culturii strămoșilor în tradiția românească. Cinstirea înaintașilor a reprezentat un răspuns categoric dat morții, perisabilității, timpului devorator. Era o luptă titanică, dusă cu moartea individuală în numele eternității neamului și speciei” [4, p. 209].

În mod curent, termenii *tradiție, tradițional* ne duc, justificat, cu gândul la trecut, la perenitatea și conservarea a ceea ce este moștenit. Izvorâtă dintr-o îndelungată experiență de

viață, ca răspuns la cerințele vieții, tradiția este însă un organism viu, pentru că oamenii sunt mereu alții, experiențele lor sunt, în același timp, și tipice, și inedite, relațiile dintre ei sunt dinamice, nevoile și mijloacele de satisfacere a acestora se înnoiesc, se diversifică și se îmbogățesc. Experiența se acumulează și se transmite selectiv. Unele elemente apar, altele dispar în și din tradiție. Este suficient să ne gândim, în trecut, la mijloacele cu care oamenii își produc azi cele necesare traiului, la mijloacele de comunicare între ei, care au depășit de mult și cu mult granițele familiei și ale comunității rurale, la ritmul tot mai alert în care se succed schimbările economice, sociale și politice etc., pentru a înțelege că tradiția nu înseamnă nici pe departe o cramponare de trecut. Au dispărut și dispar ocupații și meșteșuguri, se modifică structura familiei, în sensul restrângerii ei la două generații, comunitățile sunt tot mai deschise, se schimbă concepțiile, relațiile interculturale sunt tot mai intense și multiple. Se împrumută tradiții, adaptându-se, mai mult sau mai puțin reușit, la specificul local.

Tradițiile de familie nu pot fi separate de viața extrafamilială, de viața comunității. Așadar, vorbind de *tradiții de familie*, accentuăm faptul că, prin familie, copilul este parte a comunității și trăiește viața acesteia. Desigur, sunt și tradiții care țin strict de familie; de exemplu, cele legate de regimul cotidian al copiilor și adulților, de relațiile dintre membrii familiei, de evenimentele din viața personală etc., dar, în ultimă instanță, copilul este pregătit, prin toată educația pe care o primește, tot pentru a trăi în comunitatea mai largă.

Prin latinitatea sa, poporul român este un popor pasional. Tradițiile lui sunt dominate de *culturi*: cultul sacralului, cultul muncii și al pământului, cultul patriei, cultul strămoșilor, cultul copilului, cultul omeniei, al binelui și frumosului.

Ne vom referi, în cele ce urmează, la felul cum aceste culturi s-au oglindit în folclor și în practicile tradiționale, cu intenția de a evidenția rolul lor în formarea orientărilor axiologice la copii.

Cultul sacralului la români este cultul suprem. În familia tradițională, copilul este învățat și obișnuit de foarte timpuriu cu anumite comportamente, care exprimă dragostea, recunoștința, speranța și încrederea în Dumnezeu, în Fiul și Maica Domnului. Potrivit puterii de înțelegere, exprimare și memorare, copilul este învățat, de foarte mic, rugăciuni prin care cere ocrotirea divină, începând cu *Îngerășul* și continuând cu *Tatăl nostru* și *Născătoarea*. Obiceiul rugăciunii este regăsit în prima jumătate a secolului trecut și în uzul școlar. Astfel, într-un manual de Citire din 1936 se recomandă rugăciuni de rostit la intrarea în și la ieșirea din clasă.

Deprinderile de viață cotidiană și obiceiurile de sărbători învățate în familie sunt pătrunse de cultul sacrului. Când se așază la masă, copilul, alături de părinți, își face semnul crucii; când se ridică de la masă, mulțumește Domnului pentru bucate, făcându-și, de asemenea, semnul crucii; când pornește la drum sau la o faptă, alături de mamă sau singur, își face cruce și spune: *Doamne, ajută-mi!*, *dă binețe cu Dea Dumnezeu bine!*

Copilul participă la slujbele religioase și învață comportamentul adecvat diferitor împrejurări; la 6-7 ani respectă unele restricții alimentare impuse de post, dar are anumite înlesniri impuse de condiția lui de copil. Sărbătorile de iarnă, așteptate cu mare nerăbdare de copii, sunt un prilej deosebit de practicare a tradițiilor. Dincolo de bucuria participării copiilor în cete, de atenția care li se acordă de către gospodarii care-i primesc, de laudele și darurile cu care sunt răsplătiți copiii, colindele sunt, în mintea, în sufletul și glăsciorul acestora, imnuri înălțate Creatorului și Nașterii Mântuitorului.

Unele colinde sunt de dată relativ recentă și de factură, probabil, cultă, dar ele au intrat în repertoriul popular și au suferit intervenții anonime, în principal, după particularitățile graiului local. Dincolo de aceste aspecte, obiceiul colindatului este, cu siguranță, străvechi.

Ciclul sărbătorilor de iarnă este legat de cel mai bogat repertoriu de obiceiuri și se desfășoară în jurul Crăciunului și Anului Nou. Prezența în colinde a temelor laice ne duce cu gândul la sărbătorile precreeștine legate de ciclurile cosmice, la solstițiul de iarnă, când, după noaptea cea mai lungă a anului, soarele își recapătă vigoarea, la *Dies Natalis Solis Invictis* (Ziua Nașterii Soarelui Neînvins). Celebrarea Nașterii Mântuitorului este asociată, în planul sărbătorilor de iarnă, cu tema mitică a timpului, care, la intervale regulate de timp, se regenerează. Dar, indiferent de originea sărbătorilor de iarnă, sărbătoarea Crăciunului este dedicată Nașterii lui Iisus, iar ritualurile prin care este celebrată sunt, la români, în esență, expresie a cultului sacrului. Cultura populară și folclorul românesc au o dimensiune profund creștină. Postul, care precede această sărbătoare, pregătește creștinul pentru a o întâmpina într-o cât mai deplină curățenie sufletească și trupească [5, p. 89].

Cultul patriei și al strămoșilor exprimă sentimentele patriotice ale poporului nostru, „[...] sentimentul patriotic are în cel mai înalt grad o semnificație vie, el este, se poate spune, o stare de conștiință, mereu vie, concentrată și deschisă. Prin el ființa umană se simte legată de pământul pe care trăiește, de societatea în care trăiește, de tradițiile acesteia, de limba prin care se înțeleg, în mod obișnuit, oamenii. Pe scurt, patriotismul este corespondentul subiectiv al ideii

de patrie, este reflexul viu al trăirilor unui popor, generațiilor de-a rândul, al trecutului acestuia, ca și al aspirațiilor lui viitoare [...]. Patria, pentru popor, este pământul pe care-l muncește și din care trăiește, poporul și istoria lui, conștiința personalității și originalității sale și aprecierea lucidă a rânduielilor sociale” [idem, p. 199].

Omul înțelept are, în primul rând, răbdare și stăpânire de sine: este *așezat*, e *în toate mințile*, e *cu cap*, e *limpede la cap*, e *cu scaun la cap*, este cumpătat și are spirit prevăzător. Desigur, nu i se poate pretinde tânărului, și cu atât mai mult copilului, să fie înțelept, pentru că înțelepciunea se dobândește cu timpul, pe măsura acumulării experienței de viață, pentru că *omul, cât trăiește, învață*. Dar poate fi sfătuit să fie drept, modest, să aibă stăpânire de sine, să nu se întovărășească cu cei răi. Minte *trebuie dobândită la timp*, nu *minte românilor cea de pe urmă*.

Opusul *minții* este *prostia*.

Prostul e *într-o ureche*, e *lovit cu leuca*, *îi lipsește o doagă*, *nu-i întreg la minte*, e *bătut în cap*, trebuie ocolit, cu el să n-ai de-a face, pentru că el *dă cu bâta-n baltă*, *dă în gropi și calcă-n străchini*.

O deosebită grijă manifestă poporul pentru formarea morală a preșcolarilor. Cultul binelui este prezent în toate categoriile de opere folclorice.

Basmele, miturile și legendele sunt pline de fapte bune ale eroilor, aceștia reușind în acțiunile lor datorită calităților pe care le au, puse în slujba binelui și împotriva răului.

Paremiile, cu deosebire proverbele și zicătorile, au o bogată semnificație morală. Concizia proverbelor, limbajul metaforic de o mare forță sugestivă le fac atractive, iar analogia cu fapte reale le face accesibile.

Firește, copilul nu surprinde întotdeauna și dintr-o dată sensul figurativ, fapt care pretinde explicații pertinente din partea adultului. Zicătorile vin să sublinieze adevărul cuprins în expresii menite a caracteriza succint și plastic anumite fapte de viață și să sporească valoarea unor reguli de conduită. Ele au un pronunțat caracter didactic. Virtuțile cardinale cuprinse în folclorul nostru sunt binele făptuit, adevărul și dreptatea versus minciună, necinste, nedreptate.

Antrenarea copilului în activități practice îl ajută să îndrăgească și să prețuiască munca, să fie perseverent, să se bucure de rezultatele muncii. Jocul – activitatea principală a copilului – îl învață să trăiască între ceilalți, respectându-i și pretinzând respect: cine încalcă regula jocului și cine trișează este eliminat; cine ține cu tot dinadinsul să câștige este evitat ca tovarăș de joacă; cine nu știe și să piardă nu înțelege că pot fi alții mai buni decât el, cel puțin la momentul dat, este luat în derâdere ș.a.m.d. Jocul este, putem spune, o școală a demnității, a respectului de alții și de sine, a conștiinței valorii altora și a celei proprii, a tăriei de caracter.

Tradițiile reflectate prin folclorul literar, obiceiurile și datinile din practica tradițională sunt nu numai o dovadă a preocupării poporului nostru pentru perpetuarea ființei naționale, ci și un izvor nesecat pentru pedagogia cultă. În transmiterea experienței tradiționale este esențială imitația, care se manifestă preponderent la vârsta preșcolară mare. Copilul vede, aude, participă, memorează, pentru că repetă și pentru că așa fac cei mari. Formarea orientărilor axiologice la preșcolarii de 6-7 ani corelează strâns cu poveștile populare românești. Basmul și povestea conțin cele mai înalte aspirații ale poporului spre bine, frumos, cinste și omenie, spre întrupare a idealului de personalitate [1, p. 79].

Folclorul, prin diversitatea creațiilor, tradițiilor de familie, prezintă un larg diapazon de calități și trăsături pozitive, formând orientările axiologice necesare preșcolarului mare, care, ulterior, pe parcursul școlarității, se vor consolida în capacități, convingeri, atitudini.

Concluzii

Tradiția este ceea ce se transmite de la o generație la alta prin diferite forme și conținuturi, cuprinse în folclor, sfaturi, norme, cerințe etc. Conținutul de bază al educației axiologice din perspectiva etnopedagogică se constituie din:

- povești populare românești;
- proverbe, zicători, jocuri;
- tradiții de familie;
- practici și experiențe populare.

Analiza conținutului etnopedagogiei permite să stabilim setul de valori și posibilitățile de însușire a acestora de către preșcolari în cadrul educațional.

Bibliografie

1. Avram, I., *Etnopedagogie aplicată. Formarea orientărilor axiologice la preșcolarii mari*, Cluj-Napoca, 2006.
2. Băieșu, N., *Însemnătatea educativă a folclorului pentru copii*, Chișinău, 1980.
3. Dodu Bălan, I., *Cartea înțelepciunii populare*, București, 1974.
4. Evseev, I., *Jocurile tradiționale de copii (Rădăcini mitico-rituale)*, Timișoara, Excelsior, 1994, p. 209.
5. Pascadi, I., *Din tradițiile gândirii axiologice românești*, București, Editura Științifică, 1970.
6. Silistraru, N., „Studierea și aplicarea pedagogiei populare”, în *Pedagogie și Psihologie*, nr. 9-10, Chișinău, 1992.
7. Stanciu, S., Petre, Al., *Pedagogie și folclor*, EDP, 1978.